ECLI:LV:AT:2023:0928.C30504519.18.S
Lieta Nr. C30504519, SKC-30/2023
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023. gada 28. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Intars Bisters, senatori Valerijs Maksimovs un Marika Senkāne

izskatīja rakstveida procesā /pers. C/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 26. februāra spriedumu civillietā /pers. C/ prasībā pret SIA „KOLEKTORS M" par zemes nomas maksas parāda, nokavējuma procentu un nekustamā īpašuma nodokļa kompensācijas parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020. gada 12. oktobra spriedumu pilnībā noraidīta /pers. C/ prasība pret SIA „KOLEKTORS M" par zemes nomas maksas parāda, nokavējuma procentu un nekustamā īpašuma nodokļa kompensācijas parāda piedziņu.

/pers. C/ iesniedza apelācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par nekustamā īpašuma nodokļa par laiku no 2016. gada 27. jūnija līdz 2018. gada 31. decembrim kompensācijas parāda 2502,37 *euro* piedziņu. Pirmās instances tiesas spriedums pārējā daļā kā nepārsūdzēts stājies likumīgā spēkā.

Ar Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 26. februāra spriedumu noraidīta prasība par nekustamā īpašuma nodokļa kompensācijas parāda piedziņu.

Spriedums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

[1.1] Jautājums par nodokļu atlīdzināšanu zemes piespiedu nomas tiesiskajās attiecībās nevarēja būt privāttiesiskā kārtā noslēgtas vienošanās priekšmets, jo nomnieka pienākums segt nodokļu maksājumus izrietēja no likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" (grozījumi pieņemti 2009. gada 22. oktobrī), kā arī likuma „Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" (attiecīgie grozījumi pieņemti 2011. gada 22. septembrī). Savukārt kopš 2015. gada 1. janvāra šāds, uz likuma pamata pastāvošs, pienākums tika atcelts.

Attiecīgajam tiesiskajam regulējumam nav pretrunā starp zemes īpašnieku un nomnieku /datums/noslēgtā zemes nomas līguma 3.5. apakšpunkts, ka visus likumdošanā paredzētos nodokļus un nodevas par iznomāto zemesgabalu maksā nomnieks. Pat ja pieņem, ka līgumā ir pielīgts nomniekam nodokļu maksājumu kompensēšanas pienākums, tā izpilde pēc 2015. gada 1. janvāra nav iespējama.

[1.2] Izlemjot jautājumu par ar lietas vešanu saistīto izdevumu atlīdzināšanu atbildētājai, apgabaltiesa uzlikusi pienākumu prasītājam segt atbildētājas izdevumus 2850 *euro* advokāta palīdzības apmaksai, kas atbilstoši Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punkta „b" apakšpunktam ir maksimālais pieļaujamais apmērs prasībās, kuru summa ir no 8501 *euro* līdz 57 000 *euro*.

[2] Par minēto spriedumu /pers. C/ iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot to atcelt.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[2.1] Tiesa nepamatoti atsaukusies uz likumu „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" un likumu „Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās", jo uz pušu strīdu minētie normatīvie akti nav attiecināmi.

Pretēji Civilprocesa likuma 193. panta piektās daļas noteikumiem tiesa nav norādījusi, ar kuras šajos likumos paredzētas tiesību normas sastāva pazīmēm būtu saistāmi lietā nodibinātie apstākļi, lai tiesa nonāktu pie slēdziena, ka zemes piespiedu nomas tiesiskajās attiecībās nodokļu kompensācijas pienākums nevar būt privāttiesiskā kārtā noslēgtas vienošanās priekšmets.

Starp pusēm pastāvošā strīdus tiesiskā attiecība par atbildētājas pienākumu kompensēt nekustamā īpašuma nodokļus izriet no līguma, kas Civillikuma 1520. panta izpratnē pieļauj atbildētājas apņemšanos veikt šādus maksājumus, tādējādi tiesas secinājums ir pretrunā civiltiesiskajās attiecībās raksturīgajam privātautonomijas principam, no kura konkrētajā lietā nepastāvēja tiesisks pamats atkāpties.

Noskaidrojot pušu patieso nodomu, bija jāņem vērā, ka nomas līgums noslēgts brīdī, kad likums nemaz neregulēja jautājumu par personu, kurai zemes piespiedu nomas tiesiskajās attiecībās ir pienākums segt ar zemi saistītos nodokļus un nodevas.

Iztrūkstot jebkādam vērtējumam par apstākļiem, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, kā arī sniedzot juridisko novērtējumu tādiem pašas tiesas atlasītajiem faktiem, ar ko netika pamatota nedz prasītāja apelācijas sūdzība, nedz atbildētājas iebildumi uz to, spriedums nevar tikt atzīts par atbilstošu Civilprocesa likuma 8., 9., 92., 93. panta, 97. panta pirmās un trešās daļas, 190. panta pirmās daļas, 193. panta piektās daļas, 426. panta pirmās daļas un 432. panta piektās daļas noteikumiem.

[2.2] Atbildētāja pirmās instances tiesā nepieteica lūgumu par izdevumu advokāta palīdzības samaksai atlīdzināšanu, kā arī neiesniedza pierādījumus par šādu izdevumu apmēru, savukārt prasītājs pārsūdzēja spriedumu tikai daļā, ar ko noraidīta prasība par parāda 2502,37 *euro* piedziņu.

Ņemot vērā, ka pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums stājās spēkā, tiesai, ievērojot apelācijas sūdzības robežas, bija pamats vērtēt atlīdzināmo tiesāšanās izdevumu apmēru atbilstoši tai prasības summai, kas pēc būtības tika izskatīta apelācijas tiesvedībā. Pareizi piemērojot Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punktu, atlīdzināmo izdevumu apmērs advokāta palīdzības apmaksai nevarētu pārsniegt 750,71 *euro*.

[3] Atsaucoties uz Senāta 2021. gada 29. jūnija spriedumu lietā Nr. SKC-117/2021, atbildētāja paskaidrojumos par kasācijas sūdzību norāda, ka pārsūdzētais spriedums atbilst judikatūrā izteiktajām atziņām.

Motīvu daļa

[4] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka spriedums ir atceļams.

[5] Zemes piespiedu nomas tiesisko attiecību ietvaru, kas uz likuma pamata pastāv starp zemes un būves īpašniekiem, vispārīgi nosaka tiesiskā regulējuma noteikumi.

Vienlaikus, kā tas izriet no Civillikuma 1471. panta, tiesisko attiecību subjekti var noslēgt vienošanās, kas paredz no dispozitīvajām tiesību normām atšķirīgus noteikumus, ja vien tas nav pretrunā likumā imperatīvi nostiprinātajiem līguma satura brīvības ierobežojumiem.

Tādējādi tas, ka būves (ēku) īpašniekam kā zemes lietotājam likumā nav uzlikts pienākums segt ar zemesgabalu saistītos nodokļus, neliedz uz viņu pārlikt šādu pienākumu privāttiesiskā kārtā noslēgtajā tiesiskajā darījumā. Citiem vārdiem, ja puses panākušas vienošanos jautājumā par nodokļu maksājumiem, līdzēju tiesiskajās attiecībās to regulē nevis likums, bet gan tiesiskais darījums.

Ņemot vērā minēto, apgabaltiesas apgalvojums, ka puses līgumā nevar paredzēt no dispozitīvajām tiesību normām atšķirīgu tiesisko attiecību noregulējumu, nav atzīstams par atbilstošu nedz Civillikuma 1471. pantam, nedz līguma slēgšanas brīvības un privātautonomijas principam.

Senāts arī atzīst par nepieciešamu norādīt, ka atbildētāja nepamatoti atsaucas uz Senāta 2021. gada 29. jūnija spriedumā lietā Nr. SKC-117/2021 izteiktajām atziņām, jo tajā pastāvēja atšķirīgi tiesiskie un faktiskie apstākļi, proti, starp zemesgabala īpašnieku un nomnieku netika noslēgta vienošanās, līdz ar to uz likuma pamata pastāvošo tiesisko attiecību saturs (arī jautājumā par nodokļu maksājumiem) tika konkretizēts ar tiesas spriedumu atbilstoši spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam.

[6] Apgabaltiesa atreferējusi lietā esošā zemes nomas līguma 3.5. apakšpunktu, ka visus likumdošanā paredzētos nodokļus un nodevas par iznomāto zemesgabalu maksā nomnieks (*lietas 1. sējuma 18. lapa*). Tādējādi nodibinot, ka jautājums par nodokļu un nodevu samaksas pienākumu ir paredzēts līgumā, tiesai atbilstoši Civillikuma 1504.–1509. panta regulējumam ar tiesiskā darījuma iztulkošanas metodēm visupirms bija jānoskaidro līgumā ietverto noteikumu saturs.

No pārbaudāmā sprieduma vispārīgi noformulētajām atziņām var izdarīt pieņēmumu, ka tiesa interpretējusi zemes nomas līguma 3.5. apakšpunktu tādējādi, ka nomnieka pienākums segt nodokļu un nodevu maksājumus ir pakārtots tam, vai šāds pienākums nomniekam ir paredzēts tiesiskajā regulējumā.

Šaubas par šāda līguma tulkojuma atbilstību pušu patiesajam nolūkam rada apstāklis, ka tiesiskā darījuma noslēgšanas brīdī likums „Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" nemaz nenoteica nomnieka pienākumu segt ar zemesgabalu saistītos nodokļu un nodevu maksājumus. Turklāt pat ja līdzēji būtu vēlējušies ietvert līgumā tiesiskajam regulējumam identisku pienākumu, šādas saistības turpmākās pastāvēšanas pamats ir nevis likums, bet gan tiesiskais darījums, kura noteikumu piemērojamība var būt atkarīga no izmaiņām tiesiskajā regulējumā tikai tad, ja puses to tieši paredzējušas līgumā.

[7] Kasācijas sūdzībā arī pamatoti norādīts uz pārbaudāmajā spriedumā pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem jautājumā par advokāta izdevumu atlīdzināšanu.

Judikatūrā atzīts, ka tiesa nav kompetenta izskatīt procesuālas dabas jautājumu par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu pēc sprieduma spēkā stāšanās, kad tiesvedības process strīdā starp pusēm atzīstams par galīgi noslēgušos (sk. arī *Senāta 2018. gada 3. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-240/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0903.C32322414.2.S) 10.3.2. un 10.3.4. apakšpunktu*).

Tādējādi apstākļos, kad ar pirmās instances tiesas spriedumu, kas daļā ir stājies spēkā, nepastāvēja pamats lemt jautājumu par advokāta izdevumu piedziņu, jo tā puse, kurai pieņemts labvēlīgs spriedums, neiesniedza attiecīgos izdevumus apliecinošus pierādījumus, šai pusei atlīdzināmo ar lietas vešanu saistīto izdevumu apmēra robežas nosakāmas atbilstoši tiem prasījumiem, par kuriem pastāv strīds apelācijas tiesvedībā.

Tā kā pirmās instances spriedums tika pārsūdzēts daļā par parāda piedziņu, kura kopējais apmērs nepārsniedz 8500 *euro*, likumsakarīgs ir secinājums, ka apgabaltiesa, nosakot maksimālo atlīdzināmo advokāta izdevuma summu apelācijas tiesvedībā, nepamatoti ir atsaukusies uz Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas 1. punkta „b" apakšpunktu.

[8] Senāts atzīst, ka spriedumā konstatētie materiālo tiesību un procesuālo tiesību normu pārkāpumi varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas, līdz ar to pastāv Civilprocesa likuma 451. panta otrajā daļā un 452. panta otrajā daļā paredzētais pamats sprieduma atcelšanai.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu prasītājam atmaksājama drošības nauda.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 26. februāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā;
atmaksāt /pers. C/ drošības naudu 300 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators I. Bisters Senators V. Maksimovs Senatore M. Senkāne